

Priame zahraničné investície ako faktor znižovania regionálnej nezamestnanosti¹ (1. časť)

Úvod

Slovensko, napriek svojej pomerne krátkej histórii v posledných desaťročiach zásadne zmenila svoje smerovanie a jeho orientácia sa upriamila na zapojenie sa do západoeurópskych štruktúr. Pre slovenskú spoločnosť bola nezamestnanosť relatívne novým spoločensko-ekonomickým javom, ktorý desiatky rokov v podstate nepoznala. Nezamestnanosť sa však stala súčasťou našej spoločnosti a vzniká čoraz väčšia potreba analyzovať tento problém v najširších súvislostiach. Závažne mení formu života a je udalosťou, ktorá si vyžaduje silné adaptačné úsilie.

V uplynulej dobe žiaľ vstúpila do nášho života aj ekonomická kríza, ktorá zráža do kolien mnohé ekonomické subjekty i celú ekonomiku. Viaceré spoločnosti v slovenských regiónoch museli pristúpiť k hromadnému prepúšťaniu, či prinajmenšom k znižovaniu počtu svojich zamestnancov. Tí slabší, ktorí nedokázali „prežiť“ stroskotali. Miera nezamestnanosti vykazuje enormné hodnoty. Ľudia zostali bez práce a dostali sa do nemalých existenčných problémov. Ťažko zhodnotiť, či to najhoršie obdobie už máme za sebou, alebo nás ešte očakávajú dozvuky tejto celosvetovej „búrky“.

Obdobím, akým momentálne naša ekonomika prechádza neustále podnecuje k prehlbovaniu disparít medzi jednotlivými regiónmi Slovenska. Regionálna nezamestnanosť reprezentuje stratenú potenciálnu hodnotu v danom regióne aj celej našej ekonomiky. Vláda Slovenskej republiky je odhodlaná riešiť danú situáciu prijímaním a deklarováním systémových opatrení na podporu jednotlivých regiónov s vysokou nezamestnanosťou

¹ Príspevok vznikol v rámci riešeného projektu OP VaV s názvom *Vytvorenie excelentného pracoviska ekonomického výskumu pre riešenie civilizačných výziev v 21. storočí* (ITMS 26240120032). Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ (50%).

a zároveň sa snaží prilákať zahraničných investorov do regiónov, ktoré sa vyznačujú nízkym podielom HDP a vysokou mierou nezamestnanosti v národnom hospodárstve. Investorom sú ponúkané rôzne výhody vo forme lepšieho daňového systému, a taktiež pomerne lacná pracovná sila. Práve zahraniční investori sú hnacím motorom pre rozvoj regiónov a v spolupráci s vládou by mohli dopady hospodárskej krízy na ekonomiku a mieru nezamestnanosti čiastočne eliminovať. V ďalšom texte sa preto zameriam hlavne na overenie hypotézy podľa ktorej sú PZI kľúčom pre ďalšie znižovanie regionálnej nezamestnanosti a zároveň sú jedným z faktorov, ktorý akceleruje regionálny rozvoj.

Korelačná analýza

Korelácia popisuje silu závislosti medzi dvoma kvantitatívnymi premennými. Táto analýza nevyjadruje príčinnno-následný vzťah dvoch premenných, ale vysvetľuje do akej miery jeden resp. viac javov (znakov, nezávisle premenných veličín) vyvoláva účinok-výsledný jav - na závisle premennú veličinu. Korelačná analýza predstavuje súhrn metód a postupov, pomocou ktorých overujeme vypovedaciu schopnosť kvantifikovaných regresných modelov ako celku aj jeho častí.

STAV PZI v EUR	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bratislavský kraj	4,8623847	7,5191861	11,786073	13,524248	14,496772	18,386927	19,979994
Banskobystrický kraj	0,2715263	0,2818828	0,4669561	0,5036168	0,512454	0,5964096	0,8435523

Zdroj: vlastné spracovanie autora.

Nezamestnanosť v %	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bratislavský kraj	23,59	23,77	22,75	19,5	18,32	16,12	14,1
Banskobystrický kraj	5,79	5,18	3,97	3,39	2,6	2,29	1,98

Zdroj: vlastné spracovanie autora.

Bratislavský kraj	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Regionálny hrubý domáci produkt (v mil. EUR komerč., v b. c.)	5 782,61	6 531,42	7 389,42	8 559,92	10 466,40	11 657,27	14 667,64

Zdroj: vlastné spracovanie autora.

Banskobystrický kraj	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Regionálny hrubý domáci produkt (v mil. EUR komerč., v b. c.)	2 441,21	2 755,06	3 102,96	3 424,01	3 367,59	4 006,51	4 899,63

Zdroj: vlastné spracovanie autora.

Prostredníctvom nástrojov softvéru EXCEL som v nasledujúcom kroku zo vstupných hodnôt vygeneroval funkciou CORREL korelačné koeficienty pre jednotlivé ukazovatele. Následne som ich usporiadal do výstupnej tabuľky, kde boli zoradené na základe kvantifikácie sily závislosti medzi nezamestnanosťou vo vybraných regiónoch a prílevom PZI v regióne a nezamestnanosťou vo vzťahu s HDP v regióne.

Korelačné koeficienty

Bratislavský kraj	-0,98216
Banskobystrický kraj	-0,93363

Zdroj: vlastné prepočty.

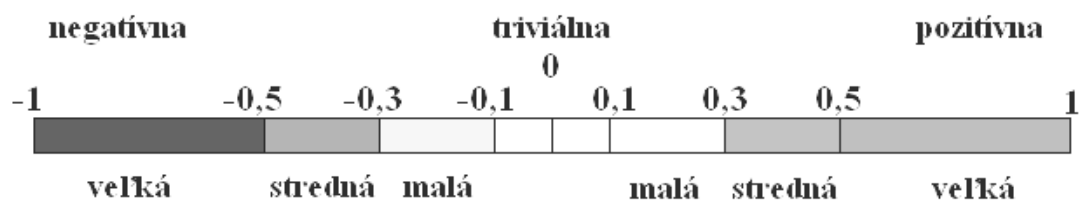
Bratislavský kraj	-0,9491091
Banskobystrický kraj	-0,922776

Zdroj: vlastné prepočty.

Hodnota korelačného koeficientu² sa pohybuje v intervale <-1;1>, pričom:

- 1 predstavuje priamu úmernosť, (veľičiny sú navzájom priamo závislé, nárast ↑ jednej veľičiny spôsobuje nárast ↑ druhej)
- -1 nepriamu úmernosť, (nárast ↑ jednej veľičiny spôsobuje pokles ↓ druhej veľičiny)
- 0 nezávislosť skúmaných premenných (medzi skúmanými veľičinami nie je žiadny vzťah).

Interpretácia závislosti podľa kvantifikácie korelačných koeficientov

Zdroj: vlastné spracovanie autora.

² Pod pojmom korelačný koeficient sa najčastejšie myslí **Pearsonov korelačný koeficient**, ktorý je mierou lineárnej závislosti dvoch premenných. **Pearsonov korelačný koeficient ρ (ró)** odhadnutý z náhodnej vzorky sa zapisuje ako **r**:

$$r = \frac{\overline{xy} - \bar{x}\bar{y}}{s_x s_y}$$

Čitateľ sa nazýva **kovariancia** a vyjadruje ako sa súčasne menia hodnoty dvoch premenných. **Kladná hodnota** znamená, že sa menia spoločne jedným smerom, **záporná hodnota** znamená že sa menia opačným smerom a **nula**, že sa menia nezávisle.

Na základe uvedeného môžem konštatovať, že oba ukazovatele dosiahli primerane veľký korelačný koeficient, a teda môžem tvrdiť, že na mieru nezamestnanosti vplyva prílev PZI do regiónu (hodnota korelačného koeficientu v Bratislavskom kraji -0,98216 a hodnota korelačného koeficientu v Banskobystrickom kraji -0,93363, v sociálnych a ekonomických vedách je to vysoká negatívna korelácia).

Z uvedeného vyplýva, že čím vyšší bude prílev PZI do regiónu, tým je koncentrácia nezamestnanosti v danom regióne nižšia. Takže PZI patria medzi najvýznamnejšie determinanty, ktoré vplyvajú na pokles nezamestnanosti v daných regiónoch SR. Robia región atraktívnejší a konkurencieschopnejší.

Zároveň som skúmal korelačný vzťah medzi nezamestnanosťou a úrovňou HDP v regióne. Hodnoty pri týchto ukazovateľoch dosiahli rovnako veľký korelačný koeficient (hodnota korelačného koeficientu v Bratislavskom kraji -0,9491091 a hodnota korelačného koeficientu v Banskobystrickom kraji -0,922776, t.j. taktiež vysoká negatívna korelácia). Z uvedených výsledkov vyplýva, že čím bude HDP v regióne vyššie, tým bude nezamestnanosť nižšia.

Záver

Charakteristickým fenoménom na trhu práce sa postupne stala nezamestnanosť, ktorá patrí k jednej z najdiskutovanejších a najsledovanejších javom. Aj napriek tomu, že dôsledne poznáme teórie trhu práce a nezamestnanosti, ich výsledná implementácia do praxe nie je vždy jednoduchá a úspešná. Vysoká miera nezamestnanosti nepriaznivo ovplyvňuje celkovú spoločenskú atmosféru, zhoršuje hospodársku situáciu krajiny, spokojnosť a zdravie ľudí. Vláda Slovenskej republiky sa zameriava na rozvoj regiónov s vysokou mierou nezamestnanosti a vytvára opatrenia, ktoré prispievajú k jej zníženiu. Zároveň sa snaží vytvárať čo najvhodnejšie podmienky na podnikanie pre zahraničných investorov, nakoľko práve PZI patria medzi faktory, ktoré vplyvajú na úroveň miery nezamestnanosti a ekonomickú výkonnosť regiónu. Nakoľko nezamestnanosť nie je jednoduchý problém s jednoduchým riešením, som analyzoval rozbor možných relevantných východísk daného negatívneho javu v ekonomike a upriamil som pozornosť na príčiny, dôsledky a dopady nezamestnanosti na jednotlivca ako aj celkovú spoločnosť. Analyzoval som Bratislavský a Banskobystrický samosprávny kraj, ich úroveň regionálnej nezamestnanosti a ich podiel na

HDP v národnom hospodárstve Slovenskej republiky. Na základe získaných informácií o regiónoch som dokázal určiť a zároveň vyhodnotiť príčiny a rozdiely v ich ekonomickej výkonnosti. Pomocou korelačnej analýzy som skúmal vzájomný vzťah medzi regionálnou nezamestnanosťou a stavom priamych zahraničných investícií vo vybraných regiónoch. Zároveň analýza potvrdila existenciu vzájomného vzťahu medzi regionálnym hrubým domácim produktom a regionálnou nezamestnanosťou vo vybraných samosprávnych krajoch. Výsledky analýzy medzi vybranými premennými veličinami môžem zosumarizovať do nasledovných ekonomických interpretácií:

- *Ukazovatele pri korelačnej analýze dosiahli primerane veľký korelačný koeficient, a teda môžem tvrdiť, že na mieru regionálnej nezamestnanosti vplyva prílev PZI do regiónu (hodnota korelačného koeficientu v Bratislavskom kraji -0,98216 a hodnota korelačného koeficientu v Banskobystrickom kraji -0,93363).*
- *Hodnoty ukazovateľov HDP a regionálnej nezamestnanosti dosiahli rovnako veľký korelačný koeficient (hodnota korelačného koeficientu v Bratislavskom kraji -0,9491091 a hodnota korelačného koeficientu v Banskobystrickom kraji -0,922776, t.j. taktiež vysoká negatívna korelácia). Z uvedených výsledkov vyplýva, že čím bude HDP v regióne vyššie, tým bude nezamestnanosť nižšia.*

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. KOREC, P. 2005. *Regionálny rozvoj Slovenska v rokoch 1989-2004*. Bratislava: Geografika, 2005. str. 133.
2. MAREŠ, P. 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. str. 70.
3. MARTINCOVÁ, M. 2006. *Nezamestnanosť ako makroekonomický problém*. Bratislava: IURA EDITION, 2006. ISBN 80-8078-038-2.
4. PAULÍK, T. 2002. *Hospodárska politika*. Frýdek-Místek: Kleinwechter, 2002. str. 406.
5. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. 2008. *Štatistická ročenka regiónov Slovenska*. Bratislava, 2008. ISBN 978-80-89358-21-2.

6. TÁNCOŠOVÁ, J. 2005. *Priame zahraničné investície a konkurencieschopnosť ekonomiky SR*. Hospodárska politika nových členských zemí EU Mezinárodní vědecká konference. Ostrava. V. ročník 22.-23. září 2005.
7. BOJNANSKÝ a kol. 1998-99. *O dlhodobej nezamestnanosti*. In: Slovenský stenograf 53, 1998-99, č.5, str.93.
8. RIEVAJOVÁ, E.,- SCHULTZOVÁ, A. 2005. *Trh práce a stratégia zamestnanosti v európskom priestore*. In: Ekonomický časopis 53. 2005. č.7.
9. ĎURIŠOVÁ, M. 2007. *Alokácia priamych zahraničných investícií v Slovenskej a Českej republike*. n: Jak úspešne podnikat v príhraničných regiónoch juhovýchodní Moravy : sborník z III. Mezinárodní konference, Kunovice, 11. kveten 2007,. - Kunovice, Česká republika : Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2007. 306 s. ISBN 978-80-7314-111-0.
10. ŠIPIKAL, M. 2009. *Priame zahraničné investície v regionálnom rozvoji*. In: Regióny v pohybe, priestor a čas : Zborník prác z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej pri príležitosti životného jubilea prof. Ing. Milana Bučeka, DrSc. [elektronický zdroj]. Bratislava : Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja NHF EU, 2009.

Internetové zdroje

1. Internetová stránka Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Nezamestnanosť*, [online] Dostupné na internete [cit. 2010-03-16]
http://www.sazp.sk/slovak/periodika/sprava/rio10/sk_html/demograf/nezamestnanost/index.html
2. Národná banka Slovenska. *Biatic*. Ing. Zoja Čutková, Phd., [online] Dostupné na internete [cit.2010-03-27]
http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatic/Rok2009/biatic1209pdf
3. Slovak Investment and Trade Development Agency, SARIO. *Bratislavský kraj*, [online] Dostupné na internete [cit. 2010-03-27] <http://www.sario.sk/?seminare-v-regionoch>
4. Banskobystrický samosprávny kraj. [online] Dostupné na internete [cit. 2010-04-10]
www.vucbb.sk
5. Národná banka Slovenska. *Priame zahraničné investície*, [online] Dostupné na internete [cit. 2010-03-27] <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>

6. Stratégia získavania investorov. *Banskobystrický samosprávny kraj*, [online] Dostupné na internete [cit. 2010-04-10]
[http://www.vucbb.sk/ganet/vuc/bb/portal.nsf/wdoc/96c26b3cc90fd280c125724300348182/\\$FILE/Stratégia%20získavania%20investorov.pdf](http://www.vucbb.sk/ganet/vuc/bb/portal.nsf/wdoc/96c26b3cc90fd280c125724300348182/$FILE/Stratégia%20získavania%20investorov.pdf)
7. Slovenská tlačová agentúra. *Priame zahraničné investície na SR*, [online] Dostupné na internete [cit. 2010-03-27]
<http://openiazoch.zoznam.sk/info/zpravy/zprava.asp?NewsID=89858>
8. Slovak Investment and Trade Development Agency. SARIO. *Banskobystrický región*, [online] Dostupné na internete [cit. 2010-03-27] <http://www.sario.sk/?seminare-v-regionoch>
9. Bratislavský samosprávny kraj. [online] Dostupné na internete [cit. 2010-04-10]
www.bsk.sk

Ing. Marcel Novák, PhD.
Katedra ekonomickej teórie
Národohospodárska fakulta
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1
852 35 Bratislava
email: marcel.novak@euba.sk